

DEEL EEN

Een tweede huis

Zaterdag, eind juli 2000. We zijn in Reepham, Norfolk, in de Owl Cottage. Er staat voor vandaag iets op de agenda wat we liever uitstellen. We moeten straks naar meneer Ewing aan de overkant; hij gaat ons huis taxeren en inschatten wat onze kansen zijn om het te verkopen. Ewing is de lokale makelaar bij wie we dit huis zeven jaar geleden hebben gekocht. Terwijl de ochtend zich voortsleept, blijven we een beetje bij elkaar uit de buurt, zodat we er niet over hoeven te praten. De knoop is doorgehakt. Er valt niets meer te bespreken.

Rond elf uur zie ik een flikkering in het trapgat. De lucht staat stil, dan is er beweging. Ik kijk op. De lucht staat weer stil. Ik weet dat het de geest van mijn stiefvader is die naar beneden komt. Of, om het voor het merendeel van de mensen behapbaar te maken, ik ‘weet’ dat het de geest van mijn stiefvader is.

Ik ben niet in de war. Ik ben het gewend dingen te ‘zien’ die er niet zijn. Of – om het beter behapbaar voor mezelf te maken – ik ben eraan gewend dingen te zien die ‘er niet zijn’. In dit huis heb ik mijn stiefvader Jack voor het laatst gezien, begin 1995, in levenden lijve, in zijn stoffelijke om-

hulsel. Nadien heb ik hem regelmatig op de trap waargenomen.

Het is, uiteraard, ook mogelijk dat de flikkering bij de trapleuning niets meer is dan de voorbode van een migraineaanval. Visioenen spelen zich aan de linkerkant van mijn lichaam af, het is mijn linkeroog dat ontvankelijk is. Ik weet niet of de gewaarwording sterker is op de momenten dat ik me kwetsbaarder voel, zoals nu, of dat dit soort dingen er altijd zijn maar dat ik ze in de regel niet bemerk.

Door de jaren heen zijn de helderziende symptomen van migraineaanvallen meer geworden dan het omineuze raadsel zoals ik dat in mijn jonge jaren ervoer, en ze zijn ook meer dan een waarschuwing vooral mijn pillen niet vergeten in te nemen wil ik geen barstende hoofdpijn krijgen. Tegengwoordig beschouw ik ze als een sieraad van mijn geest, een ornament, een vorm van kunst, een geheim talent dat ik nooit in klinkende munt heb weten om te zetten. Soms nemen ze de vorm aan van de storingen in het gezichtsvermogen die gebruikelijk zijn voor mensen met deze aandoening. Kleine voorwerpen verdwijnen uit mijn blikveld, en er zijn zwevende lacunes in mijn omgeving, elk in de vorm van een donut met glinsterend licht op de plek waar het gat hoort te zitten. Soms zijn het goudkleurige flonkeringen op de muur: trillende kepers die op de vleugels van kleine, watervlugge engelen lijken. Slechte nachtrust of ondervoeding vergroot de kans op dergelijke waarnemingen; tijdens de vasten hongerden heiligen zich uit totdat ze rillend door een te lage bloedsuikerspiegel de gewenste visioenen kregen.

Soms probeert de aura andere vormen uit, zoals tijdelijke doofheid. Er komen andere woorden op papier dan ik wil opschrijven. Ik lijd aan vreemde dromen, waaruit ik ontwaak met hallucinaties over smaken. Dertig jaar geleden

droomde ik een keer dat ik bijen at, en tot op de dag van vandaag herinner ik me hun melkchocoladeachtige smaak en de textuur van licht gebakken kalfslever. Ook kan een deuntje zich als een tic in mijn hoofd vastzetten, een soort geleider voor woorden die daarlangs naar binnen trippelen, iets waarmee ik heb moeten leren leven. Het is een bekende klacht, een deuntje dat je niet meer uit je hoofd krijgt. Maar bij de meeste mensen gaat het verschijnsel niet vooraf aan een hele dag van heftige braakaanvallen. Bovendien zeggen ze dat zoiets door de radio wordt ingegeven, maar bij mij zijn het liedjes die mensen vandaan de dag niet meer zingen: *Bill Bailey, won't you please come home? Some talk of Alexander, some talk of Hercules. My aged father did me deny, And the name he gave me was the croppy boy.*

Vandaag, de dag waarop ik de geest zie, uit het probleem zich door woorden die er niet helemaal goed uitkomen. Dat betekent dat ik bij meneer Ewing moet letten op wat ik zeg, maar gelukkig verstaat hij me moeiteloos, en ja, hij weet nog dat hij ons de cottage heeft verkocht, zeven jaar geleden, waar blijft de tijd? In die jaren heb ik misschien wel een half miljoen woorden geschreven en herschreven, vijfenzeventighonderd maaltijden gebruikt, tienduizend pijnstillers geslikt (en dat is een bescheiden inschatting) en god weet hoeveel er zijn ingenomen door de mensen die ik pijn heb bezorgd; jaren waarin ik maar bleef uitdijen (*wider still and wider, shall my bounds be set*) en gedurende die zeven jaar zijn er al die nachten dromen gedroomd om vervolgens te worden gewist of opnieuw geformatteerd; het waren de jaren waarin mijn stiefvader aan de vooravond van het verschijnen van mijn zevende roman overleed. Al mijn herinneringen aan hem zijn verbonden met huizen, met dromen van huizen, echte of gedroomde huizen met

lege kamers die op nieuwe bewoners wachten; op nieuwe verhalen van mensen met nieuwe eisen; met bang zijn en met mijn volwassen ontkenning dat ik bang was. Maar genegenheid kan vreemde vormen aannemen, zo blijkt. Het valt me zwaar dit huis te verkopen en hem hier op de trap achter te laten.

Aan het eind van de middag word ik door een migraine-dutje beslopen, dat als een moerasmonster een klamme kus op mijn voorhoofd plant. ‘Maak je geen zorgen,’ zeg ik tegen het moerasmonster dat me in slaap sabbelt. ‘Als de telefoon wakker wordt, belt hij ons wel.’ Ik wist gisteren al dat de migraine eraan kwam, toen ik in een viswinkel in Norfolk stond om iets lekkers voor de katten te kopen. ‘Nee,’ zei ik toen, ‘kabeljauw is te duur om zomaar aan vissen te geven. Zelfs aan die vissen van ons.’

Ik weet niet goed hoe ik over mezelf moet schrijven. Elke stijl die ik kies lijkt zichzelf te hebben opgeheven voor ik een alinea af heb. Ik doe het gewoon, denk ik bij mezelf, ik steek mijn handen uit en zeg: *c'est moi*, wen er maar aan. Ik vertrouw op de lezer. Dat is het advies dat ik altijd aan mensen geef die me vragen hoe ze hun werk kunnen laten uitgeven. Vertrouw op de lezer, wees belerend noch badinerend, ga ervan uit dat ze minstens even slim zijn als jij en hou je trukkendoos dicht: hé, jij daar, op de achterste rij, zit niet zo te koketteren! Klare taal. Denk aan Orwell, die goed proza met een kaal raam vergeleek. Concentreer je op het scherp van je geheugen en leg je gevoeligheid bloot. Schrap minstens een derde van elke pagina die je schrijft. Probeer geen uitzinnige opsmuk in je zinnen te persen. Denk goed na wat je precies wilt zeggen. Zet dat dan zo krachtig en direct mogelijk op papier. Eet vlees. Drink bloed. Hang je sociale

leven aan de wilgen en denk maar niet dat je vriendschappen kunt onderhouden. Sta op in het holst van de nacht, prik in je vingertoppen en gebruik je bloed als inkt, dan leer je de spotlust wel af!

Neem ik deze adviezen zelf ter harte? Nee, niet bepaald. Spotlust is mijn *nom de guerre*. (Vermijd het gebruik van buitenlandse termen, dat is elitair). Ik dwaal zelf af van het uitgesleten pad der klare taal naar de velden van de uitzinnige opsmuk: engelen, moerasmonsters, donutvormige lacunes. En wat helderheid betreft – kale ramen zijn een teken van armoede, toch? Wat dacht je van mooie vitrage, zodat ik wel naar buiten kan kijken maar jij niet naar binnen? Of anders Franse luiken of een rolgordijn? Bovendien is kaalraamproza nog niet per definitie oprecht. Het zicht door vensterglas kan bedrieglijk zijn en de beste leugenaars vertellen hun leugens in klare taal.

Nu schrijf ik dus mijn memoires en moet ik bij elk woord met mezelf in conclaaf. Zijn mijn schrijfsels duidelijk of juist bedrieglijk duidelijk? Ik zeg tegen mezelf: vertel gewoon hoe het kwam dat je een huis met een geest verkocht. Maar dit verhaal kan maar eenmaal worden verteld, dus het moet kloppen. Waarom brengt het schrijven zoveel spanning met zich mee? Margaret Atwood zegt: ‘Het geschreven woord lijkt op bewijsmateriaal – iets wat tegen je gebruikt kan worden.’ Ik vond vroeger dat een autobiografie een vorm van zwakte was, en misschien vind ik dat nog steeds. Maar je sterk voordoen terwijl je zwak bent, vind ik weer kinderachtig.

Owl verkopen: het besluit reisde met ons mee op de vrijdagavond dat we in de trage verkeersstroom over de M25 kropen en door de duisternis van de dorpen in Breckland

navigeerden, met hun vergroeide naaldbomen en dichte luiken voor de ramen. We hebben deze route zo vaak afgelegd, rijdend in een lus om het centrum van Norwich langs de omliggende industriegebieden, vaart minderend bij de kruisingen van de sociale woningbouw in West Earlham waar licht brandt achter dichte gordijnen en de straten uitgestorven zijn. Buiten de bebouwde kom houdt de straatverlichting op en wordt de weg smaller. Het is er pikkedonker, afgezien van de schittering in de ogen van een vos of een boerderijkat, steevast vergezeld van fladderende vleugels of trippelende pootjes in de berm. Iets onzichtbaars is aan het eten. Iets wordt verorberd.

Als je de gemeente Reepham binnenkomt, ga je met de bocht mee langs de kerkmuur, die gebutst en gehavend is door vele lange voertuigen, naar een marktplein waar geen enkele auto staat. In The King's Arms is het licht nog aan, de deuren van de Old Brewery zijn dicht en de gasten zoeken hun bed op. Vanaf het plein rij je een stukje de heuvel op, waar je op de modderige autosporen aan de achterkant van de cottage parkeert, en het regent geheid als je de spullen uit de auto haalt; je laarzen kennen de modderpoelen, de plekken waar je kunt uitglijden, het donkere opstapje en de rand van het tegelpad. Soms is het midden in de nacht en winter en zuigt de kou de kracht uit de zaklantaarn, verpulvert het licht tot een ongericht schijnsel. Maar zoals de voeten het pad kennen, weten de vingers de sleutels te vinden. Op vijftig meter afstand van het marktplein is er geen lichtvervuiling, geen stadse gloed die de hemel kleurt; geen overvliegend luchtverkeer, geen voetstappen. Er is licht van sterren, er ligt rijp op het pad en er zijn uilen die je vanuit drie parochies toeroepen.

Je slaapt heerlijk in dit huis, hoewel je hier door de week

vroeg wakker wordt door tractoren en vrachtwagens. Hun uitstoot bedekt de ramen langs de weg met een vettig laagje vuil. Het platteland is niet rein en rustig. De hele dag hoor je de hydraulische remmen als de vrachtwagenchauffeurs stoppen aan de voet van de heuvel, bij Townsend Corner. En als ze zeggen *town's end*, dan menen ze dat ook. Achter het politiebureau, achter de laatste bungalow – dat wil zeggen, na een paar honderd meter – sta je in de vrije natuur. Het volgende dorp heet Kerdiston. De kerk is daar een paar eeuwen geleden ingestort. Er zijn geen straatnamen omdat er, jawel, geen straten zijn. Zelfs de mensen die er wonen weten niet precies waar die kerk had gestaan. De enige bekende inwoner was Sir William de Kerdeston, die na zijn dood naar Reepham werd overgebracht, waar hij sedertdien rust – als dat tenminste de juiste benaming is – in een tombe met zijn gisant, in vol ornaat en op een bed van kiezelstenen: de spieren in zijn schouder trillen, misschien, zijn benen strekken zich even, elk jaar als Allerzielen nadert en de doden zich opmaken om te gaan lopen.

Toen we de cottage kochten, had die geen naam en geen geschiedenis. De woning hoorde bij een perceel dat misschien ooit een huis is geweest, maar hoogstwaarschijnlijk was het een soort boerenschuur. Ergens begin jaren negentig werd het onbestemde, uit oude roodbruine bakstenen opgetrokken bouwwerk door een projectontwikkelaar uit Norwich omgetoverd tot vier appartementen en twee cottages.

In de winter van '92/'93 zochten we naar een weekendhuis in de provincie. We reden via de kust diep het binnenland in, met altijd de lange rit vanaf Berkshire in gedachten. Het huis moest in elk geval in de buurt van Holt liggen, omdat mijn ouders daar na hun pensioen waren

neergestreken. Bij de aanblik van onze Barbourjassen en scharlakenrode BMW zagen we de gezichten van de platte-landsmakelaars oplichten, maar de sterretjes in hun ogen doofden zodra we onze woonwensen kenbaar maakten en het strikte budget waaraan we ons wilden houden. We hoefden geen opknaphuis, niet iets pittoresks, niet iets met een klein maar beheersbaar houtrotprobleem. En ook niet te ver weg, alstublieft, want stel dat ik er een keer in mijn eentje wil zitten – ik ben van mezelf soms al te ver weg, te nerveus en te prikkelbaar om achter het stuur te kruipen. We wilden een kruidenier en een pub, maar de meeste dorpen in Norfolk zijn ver uit elkaar liggende, ontvolkte gehuchten met, als je geluk hebt, een telefooncel om aan te geven waar het centrum is. Niettemin waren we ervan overtuigd dat er ergens in het graafschap een huis voor ons was. Ik had net een literaire prijs gewonnen, dat was een onverwachte financiële meevaller. Norfolk was destijds nog niet in trek. De meeste Londenaren vonden het te ver weg en het voldeed niet aan de eisen van de moderne stedeling, met een infrastructuur van verfijnde restaurants en schattige delicatessenzaakjes; er waren pubs waar ze gebakken aardappels en hompen vlees met jus uit de magnetron serveerden, kleine filialen van Woolworths in de kleinere steden, Sparsupermarkten in de grotere dorpen, watervogels, lange kiezelstranden, de zee, een luisterrijk hemelgewelf als van een schildershand.

Inmiddels kenden we Norfolk vrij goed. Ik kwam er voor het eerst in 1980, toen ik bij vrienden logeerde die zich kort daarvoor in een dorp in het district Broadland hadden gevestigd. Ik woonde eigenlijk nog in Afrika, maar mijn huwelijk stond op springen. Het bleke kind – een oud kind, ik was achtentwintig – ging een poosje bij kennissen

logeren, vertrok weer, en belandde uiteindelijk telkens bij haar ouders, die toen nog in het noorden woonden. Het leek wel alsof ik altijd in de trein zat, alsof ik voortdurend mijn koffers de trappen in Crewe op zeulde of een beschutte plek zocht op de tochtige perrons van Nuneaton. Door al dat reizen werd ik steeds dunner, steeds rafeliger en slonziger, steeds eenzamer. Ik had heimwee naar het huis van waar ik was weggegaan, naar mijn dieren, naar het manuscript van de dikke roman die ik daar had geschreven en achtergelaten. Ik had heimwee naar mijn echtgenoot, maar mijn gevoelens over wat achter me lag waren te ondoorzichtig en te vaag om vat op te krijgen en om dat zo te houden, begon en eindigde ik de dag vaak met een handje barbituraten, dat ik wegspoelde met water in bekertjes uit andermans keukenkastjes. Als je 's avonds barbituraten inneemt, zijn je dromen leeg en donker en word je ziek en afgestompt wakker, de dag is als een kustlijn waar je vanaf een stampend schip naar kijkt. Maar dat komt doordat je de volgende dosis nodig hebt. Na een uur trekt dat bij.

Mijn gastvrouw in Norfolk was iemand die ik uit Afrika kende. Haar man moest voor zijn werk vaak naar het buitenland en ze vond het niet prettig in haar eentje op het donkere platteland. Als onze moeizame levens als expat ons niet met elkaar in contact hadden gebracht, waren we nooit bevriend geraakt, maar toen ik na verloop van tijd beseftte dat we hoe dan ook geen vriendinnen waren, stapte ik in Norwich op de trein en keerde niet weerom. Toch hadden onze eindeloze autoritten door het landschap, dolend over winterse wegen, prikkend in verlepte salades in dorpscafés, slenterend langs overwoekerde kerkhoven en luisterend naar de verhalen van oude mensen, mij tot

nadenken gestemd over deze streek, en ik wilde een roman schrijven die zich in dit graafschap afspeelde. Na een paar jaar voegde ik de daad bij het woord.

Na een scheiding van niet meer dan twee jaar kwam mijn ex-man naar Engeland terug, als een ander mens. Ik geloof dat mensen daadwerkelijk kunnen veranderen, je bereikt er weinig mee als je van het tegenovergestelde uitgaat. Ik was ook veranderd. Ik woonde op mezelf. Ik leed aan een chronische ziekte, mijn lichaam was opgezwollen door de corticosteroïde en ik was cynisch wat de liefde betrof. Van Freuds twee constanten, liefde en werk, omarmde ik er nog maar één: ik had – slecht betaald – werk, overdag in een boekwinkel en 's avonds in een bar, ik stond voor dag en dauw op om in mijn dagboek te schrijven en mijn lichaam op stoom te laten komen voor weer een nieuwe dag in het ondermaanse. Ik maakte aantekeningen voor mijn toekomstige romans; het was 1982 en ik had nog maar één kort verhaal gepubliceerd. Ik was gestopt met de barbituraten. Ik weet niet precies op welk moment ik daartoe had besloten of wat ik met de rest van de onuitputtelijke voorraad pilletjes heb gedaan die ik in een grote plastic pot uit Afrika had meegenomen. Had ik eerst geminderd? Was ik in één keer opgehouden? Ik weet het niet meer. Met het oog op wat ik in een later stadium over de werking van het geheugen ga beweren, baart me dat zorgen. Wellicht dat elke graai in de rammelende pot met spikkelkleine pijnstillers gepaard ging met een zekere vergeetachtigheid. Sindsdien ben ik altijd wel ergens verslaafd aan geweest, meestal aan iets waar geen praatgroep voor is. Aan puntkomma's, bijvoorbeeld, ik kan geen tweehonderd woorden zonder.

Of ik die zomer rationeel genoeg was om een wijs besluit te nemen? Wel, wie zal het zeggen? Kennelijk was dat

wat ik had achtergelaten, bij mijn ex-man, méér dan waar de meeste mensen mee beginnen. Dus we traden opnieuw in het huwelijk op een dag in september, heel sober, in het gemeentehuis van Maidenhead en in het bijzijn van twee getuigen. Die ochtend voelde ik me hondsberoerd, heel raar en gezwollen, alsof ik zwanger was; in mijn middenrif zat iets wat pijn deed, het maakte salto's en klauwde naar me, alsof ik een personage was uit een oude volksvertelling, de vrouw die zwanger was van de duivel. Niets, behalve dat ik moest trouwen, had me ertoe kunnen bewegen om op te staan, mijn jurk en hooggehakte schoenen aan te trekken en naar buiten te gaan. De ambtenaar was een aardige man, die ons deze keer meer succes wenste. We hadden geen ringen; mijn vingers veranderden elke week van dikte, ik zag het nut er niet van in, en, wellicht, wilde ik de accessoires en symbolen van het huwelijk niet te snel weer oppakken. We gingen lunchen in Windsor, in een restaurant met een tuin die op de rivier uitkeek. We dronken champagne. Een van de getuigen maakte een foto, waarop ik er hologig uitzie, als een Jack O'Lantern. En zo kwam het dat ik – ik moet mezelf een por geven voor ik het kan zeggen – twee keer ben getrouwd, twee keer met dezelfde man. Ik dacht altijd dat zoiets bij mensen uit de filmwereld of bij geblondeerde winnaars van de voetbaltoto hoorde, minder stabiele types die doorslaan bij een overdaad aan weelde. Ik dacht dat het iets was voor mensen met een stormachtig temperament, niet voor bedachtzame, standvastige lieden. Anderzijds, als je de bedachtzaamheid en standvastigheid voorbij een bepaald punt bent gepasseerd, is het de enige logische stap. Dan blijf je met die ene trouwen en trouwen, net zo vaak als nodig is om het huwelijk te laten bekliven.

Medio januari 1993 namen we een kamer in het Blakeney, een hotel dat als een granieten schip uit zilt drasland verrijst. We hadden allerlei brochures over beschikbare objecten op zak, maar de meeste informatie was onwaar of misleidend. Twee dagen lang reden we rond en schrapten de huizen al bij de eerste aanblik of vanwege de locatie van de lijst. Ik was aan het bijkomen van een zware kerst – met bronchitis en een longontsteking – en ik was niet bij stem. Mijn stem had ik ook niet nodig. Ik hoefde alleen maar bij het vervagende licht de kaart te lezen en op de vervaagde bordjes te letten, die bijna bezweken onder het gewicht van de plaatsnamen in Norfolk. Op een zondag, rond vijf uur 's middags, het was al bijna donker, stonden we ten oosten van East Dereham tot aan onze enkels in de modder, vlak bij een afgebrokkelde oude kerk en een rij gammele loodsen van golfplaat, naarstig op zoek naar een afgelegen kleine cottage aan het eind van een afgelegen stil paadje. We gaven het op, stapten ontmoedigd in ons scharlakenrode monster en bewaarden onze aandacht voor de M25.

De tweede keer dat we die plek bezochten, was het nog steeds druilerig weer, maar ik had mijn stem terug en we hadden de criteria van onze zoektocht ingeperkt. Ik was met mijn vriendin uit Afrika regelmatig naar Reepham geweest om inkopen te doen, en de hoge ramen van de Old Brewery hadden toen al mijn aandacht getrokken. Het was een café annex hotel, een statig gebouw van rode baksteen met een zonnewijzer en een Latijnse inscriptie die luidde: 'Ik tel alleen de uren van geluk'. Dat was tien jaar geleden. Inmiddels was er een postkantoor bijgekomen, twee slaggers, een apotheek, een belwinkel, een kapper, een of twee bescheiden antiekwinkels, een drukbezochte bakkerij waar ze ook vitaminepillen, verse eieren en biologische chocola ver-

kochten, en een groentewinkel/bloemist, Meloncaulie Rose genaamd. De huizen aan het overzichtelijke marktplein hadden grote vensters, ze straalden rust uit, en aan Station Road, iets verderop, stonden allerlei cottages door elkaar. Het treinstation was opgeheven, terwijl er in de victoriaanse tijd twee hadden gestaan, evenals twaalf bierlokalen en een veemarkt. Van de drie kerken is er één in 1543 afgebrand en nooit meer herbouwd; de geschiedenis van deze gemeente duidt op een gestage neergang naar de goddeloosheid, een abstinentie. Op een dag in januari, inmiddels was ik een ingezetene, werd ik aangesproken door een oud, gedrongen vrouwtje dat in de deuropening van haar huis stond. Ze liet haar blik van het lege marktplein naar de kerkpoort glijden. ‘Het is me wat, hè?’ zei ze. ‘Je vindt vandaag de dag meer leven op het kerkhof dan op straat.’

De inwoners van Reepham en omliggende dorpen verzamelen zich op zaterdagochtend in het postkantoor. Ze praten over de regen – ‘er valt niet genoeg om een postzegel nat te maken,’ hoorde ik een keer iemand zeggen. Ze praten over de verwarming, of ze die aan of uit hebben gezet, en over bejaarde weggebruikers die met hun Morris Traveller over de wegen tuffen. Ze zijn niet ongastvrij of eenkennig. Je hoeft er geen twintig jaar te wonen voor je niet meer ‘van buiten’ bent. Eigenlijk letten ze niet echt op je. De mensen die ooit het land bewerkten, zitten nu waarschijnlijk achter een pc te werken. Ze kennen je niet, maar dat vinden ze geen punt. Leven en laten leven, is hun motto. Vroeger begroetten ze elkaar met een ‘Maak je het goed?’, wat typisch is voor Norfolkvolk, maar dat hoor je tegenwoordig niet vaak meer. Op kerstavond gaan ze vroeg naar huis en doen de deur achter zich op slot. De appels die uit de boom zijn gevallen en de groenten die ze zelf niet op kunnen, staan

in manden voor de deur, die mag je zo meenemen, en in de lente koop je hele bossen narcissen voor een paar pence.

De eerste keer dat we ons huis bezichtigden, lag het bouw materiaal er nog in. We stonden in de onafgewerkte kamers en stelden ons van alles voor. We stelden ons voor dat het van ons was. Het was goedkoop en lag op een steenworp afstand van het marktplein. Om middernacht verlieten we onze kamer in de Old Brewery en liepen naar de poort: of naar de plek waar de poort zou komen. We wilden het opnieuw bekijken, in alle rust en in stilte. Terwijl we daar stonden, met onze schouders hoog opgetrokken in onze jassen tegen de barre kou van de nacht, riep de bosuil ons toe vanuit de boom.

Later hebben we een bord laten maken waar OWL COTTAGE op stond, met een afbeelding. Maar de man heeft er een kerkuil van gemaakt, kanariegeel en dun, met enge pootjes als de pootjes van een knaagdier.

Het is een vreemd verschijnsel, zo'n 'tweede huis'. Net als een tweede huwelijk was het niet iets wat ik met mezelf associeerde. Ik dacht dat het voor rijke mensen was, die de prijzen in de Cotswolds opjoegen. Over Owl Cottage heb ik me nooit schuldig gevoeld; door de kleine tuin en het verkeerslawaaï op werkdagen liep het er niet bepaald storm. We hoopten dat de aanschaf de eerste stap naar een permanent verblijf in Norfolk zou zijn. Als we ernaartoe gingen in onze BMW, en later in minder blitse opvolgers, verbeelde ik me dat dit onze laatste reis was, en dat we in konvooi met de verhuiswagen reden: dat we het zuidoosten voorgoed achter ons lieten. Bij dit spelletje moest ik glimlachen en konden mijn schouders zich ontspannen. Maar dan gingen we weer opeens vol op de rem, vanwege een bloedbad

of akelig ongeluk op de M25, en moest ik erkennen dat dit gewoon weer zo'n kort weekend was vol gevaren, en dat de verandering in ons leven verdiend zou moeten worden.

Eerst gingen we er om de twee, drie weken naartoe, onze twee katten reisden met ons mee. Eenmaal bevrijd uit hun reismand, stoven ze krijsend door de kamers, hun poten roffelend op de trappen om overal de spoken te verjagen die alleen katten kunnen zien. Als ze uitgeput in hun mand kropen, liepen wij de trap op naar de kamer met het behang dat de gelige tint van een zwak zonnetje had; dan al betere mensen, kalmer, aardiger. Op zaterdagochtend maakten we een rondje over de markt, liepen van de ene winkel naar de andere, knoopten hier en daar een praatje aan, deden onze pakjes op de post, haalden mijn vele recepten op bij de apotheek en kochten vlees voor in de vriezer. 's Middags reden we naar mijn ouders in Holt, met een zak scones of een cake, een bloemetje, een paar boeken; op zondag kwamen mijn ouders naar Reepham en gingen we samen eten in The King's Arms of we gebruikten een eenvoudige lunch bij ons thuis: koude Cromerkrab, aardbeien, stilton. En dan was het alweer tijd om onze spullen in de auto te laden en naar huis te rijden. Gewoonlijk, bij het weggaan, zat er een doffe pijn achter mijn ribben. Ik tel alleen de uren van geluk.

Mijn moeder was een tengere, elegante vrouw met een springerig, witblond bobkapsel. Ze droeg overwegend spijkerbroeken en truien in woeste kleuren, maar alles wat ze aantrok leek op smaakvol gekozen merkkleding; zolang ik haar kende, vanaf het moment dat ik haar voor het eerst echt zag, heeft ze die gave gehad. Mijn stiefvader was een paar jaar jonger dan zij, maar door een bypassoperatie had zijn voorheen gebronsde, sterke lichaam een forse klap gekregen. Fragiel was geen term die ik snel met hem zou as-

sociëren, maar ik zag dat zijn lievelingsoverhemd, verscho-
ten en zacht geworden van de vele wasbeurten, los om zijn
schouders hing, en in de pijpen van zijn broek leken zijn
benen wel staken. Vroeger was hij bouwkundig tekenaar
geweest, later legde hij zich toe op het aquarelleren en poog-
de hij de ijle, veranderlijke kleuren van de kust in waterverf
te vatten; die wisselvallige grilligheid van het licht zou hem
voorheen tot waanzin hebben gedreven. Zijn hartstochte-
lijke aard was hem parten gaan spelen, en zijn woede; nie-
mand had hem ooit de helpende hand toegestoken, hij had
geen geld toen geld belangrijk was, en hij raakte chronisch
verbitterd door de onverschilligheid en de ongelijke ver-
houdingen in de wereld. Hij was rechtschapen van aard;
de rechtschapen mensen in deze wereld maken het elkaar
moeilijk. Hij was bouwkundig tekenaar. Hij had een klein,
minutieus tekenaarshandschrift en zijn geest was gekneed
door discipline, maar in zijn borstholte ging zijn hart tekeer
als een wesp in een omgekeerd glas.

Ik was zes of zeven toen Jack in mijn leven kwam. In al
die jaren hebben we nooit echt met elkaar gepraat. Ik dacht
niet dat ik iets te vertellen had wat hem zou interesseren; ik
wist niet wat er in hem omging. We waren geen van beiden
in staat tot oppervlakkig gekeuvel. Wat mij betreft, ik werd
er nerveus van, alsof er diepere betekenissen in zaten die me
ontgingen, en wat hem betreft... wat hem betreft weet ik
het niet. Mijn moeder dacht dat we niet met elkaar overweg
konden omdat we te veel op elkaar leken, maar ik gaf de
voorkeur aan de voor de hand liggende reden: dat we niet
met elkaar overweg konden omdat we totaal verschillende
karakters hadden.

Nu kwam er verandering in de situatie. Na zijn hartope-
ratie betoonde Jack zich openhartiger en meegaander dan

hij ooit geweest was. Hij was geduldiger, evenwichtiger, spraakzamer, en daardoor voelde ik me bij hem meer op mijn gemak, volwassener, minder gesloten. Ik ontdekte dat hij mijn verhalen over de schrijverscomités in Londen, waar ik deel van uitmaakte, onderhoudend vond; vroeger was hij de man geweest die in comités zat, tot hij gedwongen met pensioen moest, en we vonden allebei dat het er ongeacht de doelstelling in elk comité hetzelfde aan toeging en dat ze hun werkzaamheden waarschijnlijk prima aan elkaar konden overlaten. Op de laatste middag, het was een heldere, frisse dag eind maart, hield ik mijn pas in toen we de markt overstaken, zodat mijn moeder en mijn echtgenoot een stukje voor ons uit liepen en ik een moment alleen had met Jack, en hem iets kon vertellen wat alleen hij zou kunnen waarderen. Ik besepte dat ik dit voor het eerst deed: ik had nooit eerder mijn pas ingehouden, nooit eerder op hem gewacht.

Hij leek moe toen we thuiskwamen van de lunch. Een van de katten, de cyperse, wist hem altijd te verleiden tot een spelletje op de trap. Tot voor kort verfoeide hij alles wat kat was, hij meed ze als de pest; volgens hem waren ze behekst en hij zou krimpen als ze hem aanraakten. Maar dit kleine diertje, met haar eigen rare neuroses en de angst trillend in de grote marsepeinen ogen, hoefde maar een speels pootje naar hem uit te steken of hij smolt voor dat zachte gemiauw en bleef vaak wel tien minuten meedoen aan haar spelletje van aantrekken en afstoten, wegduwen en terugkomen.

Maar die laatste zondag, toen ze weer stelling nam op de trap en naar hem lonkte, bleef hij op de bank zitten en knikte haar slechts glimlachend toe. Ik dacht dat hij misschien iets onder de leden had; een griepje? Maar het was de dood die zijn klauwen naar hem uitstak en hij kwam plotseling;

plunderend, bruut en schuimbekkend stormde hij hun huis in op een nacht in april, een paar uur voor het aanbreken van de dag. De dokter en de ambulance waren er snel bij, maar de dood had hen afgetroefd; hij had zijn poten stevig op het haardkleed geplant en zijn smerige vingerafdrukken op het kussensloop achtergelaten. Ze deden hun best, maar al hadden ze minder hun best gedaan, het effect was hetzelfde geweest. Toen alles was ondertekend en gecertificeerd, vertelde mijn moeder later, en de mannen waren vertrokken, had ze zijn gezicht gewassen. Ze zat naast zijn lichaam en omdat er niemand was om tegen te praten, zong ze zachtjes: ‘Wat doe’k in deze stille stad / waar Robin is verloren? / Hij die ik zou willen zien / en zou willen horen...’

Ze zong dit liedje altijd voor mij toen ik nog klein was; het is een ontroerende melodie en uit de tekst spreekt een smachtend verlangen naar een verloren liefde. Om zes uur liep ze naar de telefoon, maar haar drie kinderen lagen nog te slapen, dus ze hoorde alleen hun beleefde verzoek om de boodschap in te spreken die niemand zou kunnen inspreken. We sliepen en sliepen maar door. ‘Waar is de blijde vreugde toch / die hemel maakt op aarde / och die ging voor altijd heen / met jou, Robin Adare.’ Om zeven uur nam eindelijk een van mijn broers de telefoon op.

Je bereikt de middelbare leeftijd. Op een dag is het zover. Je weet niet hoe het is gebeurd, maar opeens staar je de vijftig aan. Als je je omdraait en kijkt naar de jaren die achter je liggen, ontwaar je de geesten van andere levens die je had kunnen leiden. In al je woningen spookt de persoon rond die je had kunnen zijn. Schimmen en geestverschijningen verstoppen zich onder het tapijt en in de plooien van de gordijnen, ze gluren vanuit de kledingkasten en liggen languit onder in

de la. Je denkt aan de kinderen die je nooit hebt gehad maar had kunnen hebben. Als de vroedvrouw ‘het is een jongen’ zegt, waar is het meisje dan gebleven? Als je denkt dat je zwanger bent, en het toch niet blijkt te zijn, wat gebeurt er dan met het kind dat zich al in je hoofd heeft gevormd? Je bewaart het in een vakje van je bewustzijn, als een kort verhaal dat na de openingszin niet meer van de grond kwam.

In februari 2002 werd mijn peetmoeder Maggie in het ziekenhuis opgenomen, en mijn bezoeken aan haar brachten me terug naar mijn geboortedorp. Ze stierf na een kort ziekbed, bijna vijftiennegentig jaar oud, en ik ging erheen voor haar begrafenis. Ik was er door de jaren heen vaak geweest, maar voor deze gelegenheid koos ik een speciale route uit: over de meanderende weg tussen heggen en een stenen muur en daarna over een onverharde weg die de mensen in mijn kindertijd ‘het koetspad’ noemden. Het leidt heuvelopwaarts naar een oude school, die niet meer in gebruik is, en naar het klooster, waar nu geen nonnen meer zijn, en dan naar de kerk. Als kind liep ik deze route viermaal per dag, ’s morgens als ik naar school ging en opnieuw na het middageten, dat ze in het zuiden van Engeland ‘lunch’ noemen. Toen ik hier als volwassen vrouw weer liep, in zwarte begrafenisjurk, ervoer ik een gevoel van onderdrukking, zeer krachtig en mij welbekend. Vlak voor het punt waar de weg bij het koetspad uitkomt, maakten angst en afkeer zich van mij meester. Ik keek ontdaan opzij, naar het vochtige struikgewas en de woekerende varens en ik wilde zeggen: stop, tot hier en niet verder. Ik weet nog hoe ik vroeger als kind vaak het idee had de benen te nemen, weg te rennen, vlug terug naar de (relatieve) veiligheid van mijn ouderlijk huis. Het punt waar ik door angst werd bevangen, was het punt waar ik niet kon omkeren.

Elke maand, vanaf mijn zevende tot mijn elfde, toen ik verhuisde, liepen we twee aan twee vanuit het schoolgebouw op de heuvel naar de kerk om te biechten en ons onze zonden te laten vergeven. Als ik de kerk uit kwam, voelde ik me, volgens verwachting, gelouterd en verlicht. Deze staat van genade duurde nooit langer dan de vijf minuten die het me kostte om weer terug te keren naar de klas. Vanaf mijn vierde had ik het gevoel dat ik altijd iets verkeerd had gedaan. De biecht wiste een dieper gelegen zondigheid niet uit. Er was iets in mij wat buiten het bereik van verlossing en vergiffenis zou blijven. De school voerde een streng beleid om elke vorm van spontaniteit de kop in te drukken. Er werden regels toegepast die nooit werden uitgelegd, en zodra je ze meende door te hebben, werden ze weer gewijzigd. Vanaf mijn eerste schooldag was ik me bewust van de noodzaak om me af te zetten tegen wat ik daar aantrof. Toen ik kennismaakte met mijn klasgenootjes en ze ‘Goede-mooooorgen juffrouw Simpson’ hoorde jodelen, dacht ik dat ik tussen een stel gekken terecht was gekomen; en de leerkrachten, die kwaadaardig en dom waren, waren de bewakers van de gekken. Ik besepte dat je niet aan ze moest toegeven. Je moest geen antwoord geven op vragen waar duidelijk geen antwoord op was, of die de bewakers alleen voor hun eigen plezier stelden en om de tijd door te komen. Je moest niet accepteren dat je sommige dingen niet kon begrijpen omdat zij dat voor je bepaalden; je moest volhouden ze proberen te begrijpen. Mijn innerlijke strijd was begonnen. En het kostte enorm veel energie om mijn eigen gedachten in stand te houden. Maar als je die moeite niet nam, kon je uitgewist worden.

Voor ik naar school ging, was er een tijd dat ik gelukkig was, en ik wil opschrijven wat ik me van die tijd herinner.